

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دعای پیش از مطالعه

اَللّٰهُمَّ اَخْرِجْنِيْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ وَاكْرِمْنِيْ بِنُورِ الْفَهْمِ
اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاَنْشُرْ عَلَيْنَا خَزَائِنَ عُلُوْمِكَ
بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

پروردگارا، خارج کن مرا از تاریکی های فکر و کرامی بدار به نور فهم
پروردگارا، بکشای بر مادرهای رحمت را و بکستران کنج های دانشت را به امید رحمت
تو ای مهربان ترین مهربانان

بیایید به حقوق دیگران احترام بگذاریم

دوست عزیز، این کتاب حاصل دسترنج چندین ساله ی مؤلف، مترجم و ناشر آن است. تکثیر و فروش آن به هر شکلی بدون اجازه از پدیدآورنده کاری غیراخلاقی، غیرقانونی، غیرشرعی و کسب درآمد از دسترنج دیگران است، نتیجه ی این عمل نادرست، موجب رواج بی اعتمادی در جامعه و بروز پی آمدهای ناگوار در زندگی و محیط ناسالم برای خود و فرزندانمان می گردد.

درسنامه کلیات بهداشت

**ویژه کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی،
اقتصاد بهداشت و سایر رشته‌های مرتبط و
دکتری مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، اقتصاد بهداشت،
سیاست‌گذاری سلامت و سایر رشته‌های مرتبط**

تألیف و گردآوری:

علیرضا حاجی‌زاده

«رتبه یک کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی دانشجوی دکتری تخصصی علوم پزشکی تهران»

سالار محمددخت

«دانشجوی دکتری تخصصی علوم پزشکی تبریز»

مهدیه حیدری

«دانشجوی دکتری تخصصی علوم پزشکی تهران»

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

: حاجی زاده، علیرضا، ۱۳۷۳-

AGK: درسنامه کلیات بهداشت: ویژه کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، اقتصاد بهداشت و سایر رشته‌های مرتبط و دکتری مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، اقتصاد بهداشت، سیاست‌گذاری سلامت و سایر رشته‌های مرتبط/ تألیف و گردآوری علیرضا حاجی زاده، سالار محمددخت، مهدیه حیدری.

مشخصات نشر

: تهران: آناهید گستر خلیلی، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری

: ۲۳۷ ص.

شابک

: 978-622-8348-42-1

وضعیت فهرست‌نویسی

: فیپا

عنوان گسترده

: آجی‌کا درسنامه کلیات بهداشت: ویژه کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی ...

موضوع

: بهداشت همگانی -- راهنمای آموزشی (عالی)

: Public health -- Study and teaching (Higher)

: بهداشت -- برنامه‌ریزی -- راهنمای آموزشی (عالی)

: Health planning -- Study and teaching (Higher)

شناسه افزوده

: محمددخت، سالار، ۱۳۷۴-

شناسه افزوده

: حیدری، مهدیه، ۱۳۶۹-

رده‌بندی کنگره

: RA۴۴۰

رده‌بندی دیویی

: ۶۱۴/۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی

: ۹۵۸۷۰۵۵

انتشارات آناهید گستر خلیلی

نام: AGK درسنامه کلیات بهداشت

(ویژه کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، اقتصاد بهداشت و سایر رشته‌های مرتبط و

دکتری مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، اقتصاد بهداشت، سیاست‌گذاری سلامت و سایر رشته‌های مرتبط)

تألیف و گردآوری: علیرضا حاجی زاده . سالار محمددخت . مهدیه حیدری

ناشر: آناهید گستر خلیلی

نوبت و سال چاپ: اول. ۱۴۰۳

شمارگان: ۱۰۰۰

چاپ و صحافی: گیلان

مدیر تولید: امیرحسین خلیلی

مدیر فنی و هنری: مریم آرده

تایپ و صفحه‌آرایی: بیتا اندوژفر

بهاء: ۳۵۰۰۰۰ تومان

آموزشگاه / فروشگاه: ۰۲۱۶۶۵۶۸۶۲۱

مرکز پخش: ضلع جنوب غربی میدان انقلاب . جنب بانک پارسیان . مجتمع تجاری پارس . طبقه اول

مدیر فروش: ۰۹۱۹۱۶۸۵۹۷۰ (ارتباط از طریق پیامک)

 agkpublisher@gmail.com

 www.agkins.com

طلیحه سخن مدیر تولید:

سپردن کار به اهلش نشانه‌ی خردمندی است.

برای تولید بسته‌های آموزشی تمام تلاش خود را به کار گرفته‌ایم تا محصولی شایسته را تقدیم شما عزیزان نماییم.

مجموعه‌ای که پیش روی شماست براساس معتبرترین و به‌روزترین منابع کنکور و به قلم مجرب‌ترین اساتید تألیف شده است و مطالعه آن موجب صرفه‌جویی در زمان و هزینه شما خواهد شد. ارائه بالاترین آمار قبولی در کنکور کارشناسی ارشد و دکتری در دهه اخیر بیان‌گر توانایی این مجموعه در راستای اهداف آموزشی خود می‌باشد. اینک با اتکا به تجربه‌ای ۱۷ ساله می‌توانیم ادعا کنیم که مجموعه حاضر، بی‌شک از جمله کامل‌ترین و به‌روزترین بسته‌های آموزشی موجود در عرصه کنکور می‌باشد.

❧ برخی از ویژگی‌های بسته‌های آموزشی:

- منطبق با معتبرترین و به‌روزترین منابع کنکور
- گردآوری و تألیف توسط مجرب‌ترین اساتید کنکور
- تدریس مطالب از سطح پایه تا پیشرفته به بیان ساده و روان
- انتقال بهتر مفاهیم با استفاده از شکل، جدول و نمودار
- تألیف مبتنی بر نحوه‌ی طراحی سوالات کنکور
- مطالعه یک منبع منسجم به جای مطالعه چندین منبع مختلف
- منبعی خودآموز و بدون نیاز به مدرس

اینک علاوه بر مطالعه بسته‌های آموزشی استفاده از خدمات و محصولات زیر را به عنوان ضمانتی برای قبولی به شما داوطلبان عزیز توصیه می‌کنم؛

❧ آزمون‌های آزمایشی: خوش بود گر محک تجربه آید به میان

داوطلب شجاع کیست؟ داوطلبی است که خود را مورد سنجش (خود را با خود) و ارزیابی (خود را با دیگران) قرار دهد تا پیش از کنکور به نقاط ضعف خود پی ببرد و آن‌ها را تقویت نماید. آزمون‌های آزمایشی دارای یک برنامه‌ریزی منسجم است و به شما اولتیماتوم می‌دهد. یعنی شما باید در یک زمان معین مطالب معینی را مطالعه نمایید.

آزمون‌های آزمایشی مجموعه دارای سوالات استاندارد، پاسخنامه تشریحی و کارنامه تحلیلی می‌باشد. صادقانه شرکت در آزمون‌های آزمایشی را به شما عزیزان توصیه می‌کنم.

❧ مشاوره تخصصی و برنامه‌ریزی: زیر نظر حرفه‌ای‌ها درس بخوانید ...

در صورتی که نمی‌توانید با توجه به زمان آزادتان برنامه‌ی مطالعاتی استاندارد را برای خود تدوین کنید حتماً از افراد متخصص کمک بخواهید. افرادی که تجربیات خود را صادقانه در اختیار شما قرار می‌دهند و برنامه‌ریزی مناسب با شرایط شما را انجام می‌دهند.

📖 کتاب تست:

کوچک‌ترین واحد یادگیری در کنکور، تست است.

شما می‌توانید برای این‌که سطح یادگیری خود را پس از مطالعه بسنجید از کتاب‌های تست مجموعه (تست کنکور) و ماطراحان (تست‌های تألیفی) استفاده کنید. این کتاب‌ها به‌صورت موضوعی طبقه‌بندی شده‌اند و می‌توانند نحوه‌ی طرح سوالات کنکور و سطح آن‌ها را به‌صورت واضح به شما نشان دهند.

📖 درسنامه‌های نکات داغ و کتاب‌های الگوریتم مناسب‌ترین منابع برای دوران مرور و جمع‌بندی:

بیش‌تر داوطلبان حین مطالعه نگران خلاصه‌نویسی و مرور آموخته‌های خود هستند و برای خلاصه‌نویسی زمان زیادی را صرف می‌کنند. اینک به شما مژده می‌دهیم که این‌بار زمان به نفع شما در حال گذر است و دیگر با استفاده از درسنامه‌های نکات داغ و کتاب‌های الگوریتم نیاز به خلاصه‌نویسی ندارید.

شما می‌توانید نظرات، انتقادات و پیشنهادهای سازنده خود را در مورد بسته‌های آموزشی به شماره‌تلفن همراه ۰۹۱۹۱۶۸۵۹۷۰ فقط و فقط پیامک نمایید.

مشاور و مدیر تولید

امیرحسین خلیلی

طلیحه سخن مؤلف:

خداوند بزرگ را بی‌نهایت سپاسگزاریم که به ما توفیق عطا کرد تا یک کار گروهی را به سرانجامی نیک برسانیم. کتابی که در دست شماست مربوط به درسنامه کلیات بهداشت از درسنامه‌های تألیف شده انتشارات آناهدگسترخلیلی برای رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی می‌باشد. در این درسنامه، کتاب اصول خدمات بهداشتی به صورت تست محور و کتاب سه جلدی جامع بهداشت عمومی به صورت چکیده‌ی جامع تألیف و گردآوری شده است که مطالعه این درسنامه دانشجویان داوطلب کنکور وزارت بهداشت برای رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی را از منابع پراکنده دیگر بی‌نیاز می‌کند. لازم به ذکر است که به دلیل مسائل قانونی امکان خلاصه کردن کتاب اصول خدمات بهداشتی وجود نداشت، اما نویسندگان اطمینان می‌دهند که به صورت سوالات تستی و پاسخنامه تشریحی تمامی مطالب این کتاب را پوشش داده‌اند.

درسنامه کلیات بهداشت حاصل تلاش فراوان آقایان علیرضا حاجی‌زاده و سالار محمددخت و خانم مهدیه حیدری می‌باشد که در آن تلاش شده است اثری ظریف و بادقت فراوان برای داوطلبان و سایر افراد تدوین شود. مولفین درسنامه حاضر اذغان دارند که این اثر نیز همانند سایر آثار تألیف شده خالی از عیب و نقص نخواهد بود، فلذا از کلیه مطالعه کنندگان تقاضا دارند با نظرات راهنمای خود به افزایش غنای علمی این اثر کمک کنند و نظرات ارزشمند خود را به آدرس الکترونیکی alireza.hajizadeh93@gmail.com فرمایند.

در نهایت لازم است از تمامی اساتید، دوستان و کارکنان انتشارات آناهدگسترخلیلی به‌خصوص آقای دکتر خلیلی، مهندس امیرحسین خلیلی و سرکار خانم آرده نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

موفق و موید باشید

گروه مولفین

بخش اول بهداشت عمومی

کتاب جامع بهداشت عمومی (جلد اول)

فصل دوم: سلامت و بیماری	۱۲
فصل سوم: آموزش بهداشت	۴۰
فصل چهارم: بهداشت محیط	۵۰
پیوست جلد اول آشنایی با پزشک خانواده (Family Physician)	۵۷

کتاب جامع بهداشت عمومی (جلد دوم)

فصل هفتم: مدیریت و برنامه‌ریزی در بخش بهداشت	۶۱
فصل هشتم: اصول و کاربردهای اپیدمیولوژی	۷۸
فصل نهم: اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌ها و حوادث و سوانح	۱۰۰

کتاب جامع بهداشت عمومی (جلد سوم)

فصل یازدهم: بهداشت خانواده	۱۰۳
فصل سیزدهم: تجدیدنظر در شیوه‌های آموزشی	۱۲۴
فصل چهاردهم: مباحث خاص در بهداشت عمومی	۱۴۳

بخش دوم اصول خدمات بهداشتی

فصل اول: تاریخچه پزشکی و بهداشت

سوالات	۱۶۳
پاسخنامه تشریحی	۱۶۵

فصل دوم: بهداشت در اسلام و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

سوالات	۱۶۸
پاسخنامه تشریحی	۱۶۹

فصل سوم: مفهوم تندرستی و بیماری

سوالات	۱۷۰
پاسخنامه تشریحی	۱۷۱

فصل چهارم: آموزش و ارتقا سلامت

سوالات	۱۷۴
پاسخنامه تشریحی	۱۷۶

فصل پنجم: بهداشت خانواده	
سوالات.....	۱۷۹
پاسخنامه تشریحی.....	۱۸۰
فصل ششم: محیط زیست انسان	
سوالات.....	۱۸۲
پاسخنامه تشریحی.....	۱۸۳
فصل هفتم: بهداشت حرفه‌ای	
سوالات.....	۱۸۵
پاسخنامه تشریحی.....	۱۸۶
فصل هشتم: ایمن‌سازی و واکسیناسیون	
سوالات.....	۱۸۸
پاسخنامه تشریحی.....	۱۹۰
فصل نهم: آشنایی با بیماری‌های هدف گسترده ایمن‌سازی	
سوالات.....	۱۹۳
پاسخنامه تشریحی.....	۱۹۴
فصل دهم: بهداشت روان	
سوالات.....	۱۹۵
پاسخنامه تشریحی.....	۱۹۶
فصل یازدهم: جنبه‌های اقتصادی بهداشت	
سوالات.....	۱۹۸
پاسخنامه تشریحی.....	۱۹۹
فصل دوازدهم: بهداشت دهان و دندان	
سوالات.....	۲۰۱
پاسخنامه تشریحی.....	۲۰۲
فصل سیزدهم: بهداشت دانش‌آموزان و مدارس	
سوالات.....	۲۰۴
پاسخنامه تشریحی.....	۲۰۵
فصل چهاردهم: پزشک خانواده	
سوالات.....	۲۰۷
پاسخنامه تشریحی.....	۲۰۹

	فصل پانزدهم: جمعیت‌شناسی
۲۱۱	سوالات.....
۲۱۳	پاسخنامه تشریحی.....
	فصل شانزدهم: نظام ارائه مراقبت‌های بهداشتی و درمانی
۲۲۰	سوالات.....
۲۲۱	پاسخنامه تشریحی.....
	فصل هفدهم: حشره‌شناسی پزشکی
۲۲۴	سوالات.....
۲۲۵	پاسخنامه تشریحی.....
	فصل هجدهم: سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با سلامت
۲۲۶	سوالات.....
۲۲۸	پاسخنامه تشریحی.....
	فصل نوزدهم: سیاست بهداشتی و برنامه‌ریزی بهداشت
۲۳۲	سوالات.....
۲۳۳	پاسخنامه تشریحی.....
	فصل بیستم: سطوح مختلف ارائه خدمات در شبکه‌های بهداشت و درمان ایران
۲۳۵	سوالات.....
۲۳۶	پاسخنامه تشریحی.....

بخش اول

بهداشت عمومی

کتاب جامع بهداشت عمومی (جلد اول)

فصل

۲

سلامت و بیماری

گفتار اول: سلامت و بیماری

تعریف سلامت (Health)

فرهنگ و بستر (webster): سلامتی را وضعیت خوب جسمانی و روحی و به خصوص عاری بودن از درد یا بیماری جسمی می‌داند.
فرهنگ آکسفورد (Oxford): سلامتی را وضعیت عالی جسم و حالتی که اعمال بدن به موقع و مؤثر انجام شود، می‌داند.

تعریف سلامت (نرمال) از دیدگاه آماری

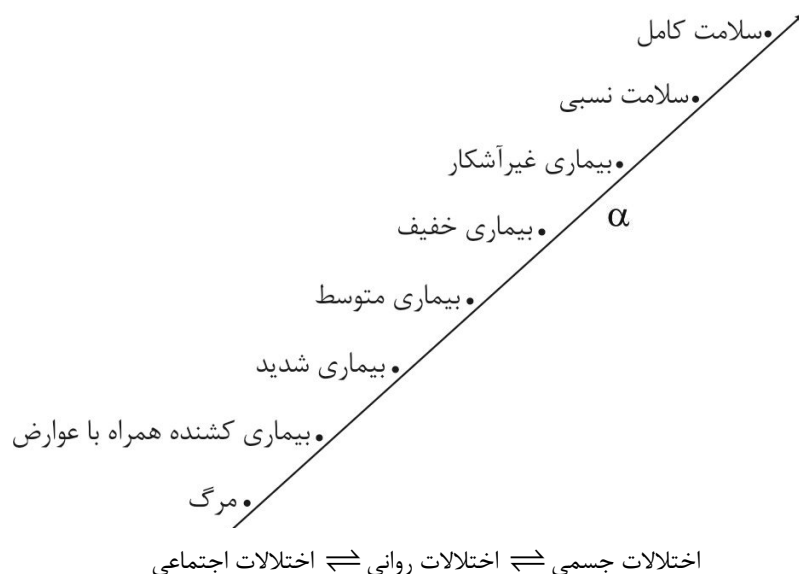
معمولاً براساس توزیع فراوانی، افراد را به دو جمعیت طبیعی و غیرطبیعی (بیمار و سالم) تقسیم می‌کنند به فراوان‌ترین رویداد یا عادی‌ترین حالت، طبیعی اطلاق می‌شود. در الگوی آماری تمام مقادیر کم‌تر و بیش‌تر از دو انحراف معیار از میانگین، غیرطبیعی است (با فرض توزیع نرمال).

تعریف سلامت از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت

سلامت عبارت است از برخورداری از آسایش کامل جسمی، روانی و اجتماعی و نه فقط نداشتن بیماری و نقص عضو.

طیف سلامت و بیماری

چنانچه قبلاً گفته شد سلامتی و بیماری مرز مشخصی ندارند و در نتیجه بهتر است برای سلامتی طیفی در نظر بگیریم که یک طرف آن سلامت کامل و در طرف دیگر مرگ قرار دارد:

ابعاد سلامتی

بعد جسمی: سلامت جسمی در حقیقت ناشی از عملکرد درست اعضاء بدن است. از نظر بیولوژیکی عمل مناسب سلول‌ها و اعضا بدن و هماهنگی آن‌ها با هم، نشانه سلامت جسمی است.

بعد روانی: بدیهی است سنجش سلامت روانی نسبت به سلامت جسمی مشکل‌تر خواهد بود. در این‌جا تنها داشتن بیماری روانی مدنظر نیست، بلکه قدرت تطابق با شرایط محیطی، داشتن عکس‌العمل مناسب در برابر مشکلات و حوادث زندگی جنبه مهمی از سلامت روانی را تشکیل می‌دهد. نکته دیگری که باید در این‌جا به آن اشاره کرد، این‌که بسیاری از بیماری‌های روانی نظیر اضطراب، افسردگی و غیره بر روی سلامت جسمی تأثیرگذار است و ارتباط متقابلی بین بیماری‌های روانی و جسمی وجود دارد.

بعد معنوی: جنبه‌های معنوی زندگی باعث می‌شود فرد همواره برای اهداف عالی‌تر زندگی تلاش نماید و در مقابل کمبودها و مشکلات تحمل و بردباری بیش‌تری داشته و همواره از رضایت خاطر برخوردار باشد. ضمن این‌که در ارتباط با افراد دیگر جامعه نیز رفتار مناسب خواهد داشت. بنابراین تقویت جنبه معنوی به سلامت جسم و روح افراد و نهایتاً سلامت جامعه بزرگ بشری کمک به‌سزایی خواهد کرد.

بعد اجتماعی: بعد اجتماعی سلامتی از دو جنبه قابل بررسی است. یکی ارتباط سالم فرد با جامعه خانواده، مدرسه و محیط شغلی و دیگری سلامتی کلی جامعه که با توجه به شاخص‌های بهداشتی قابل محاسبه می‌توان سلامت جامعه را تعیین و با هم مقایسه کرد.

عوامل موثر بر سلامتی (تعیین‌کننده‌های سلامتی (Determinants of health)

۱. عوامل ژنتیکی (سن، جنس، شغل، طبقه اجتماعی، وضعیت تغذیه و ...)
۲. عوامل محیطی (محیط بیولوژیک، محیط اجتماعی، محیط اقتصادی)
۳. شیوه‌های زندگی مردم (عادات غذایی، تحرک یا عدم تحرک، نوع تفریحات و سرگرمی‌ها و نحوه ارتباط با سایر افراد جامعه)
۴. وسعت و کیفیت ارائه خدمات (واکسیناسیون و سیاست‌های دیگر بهداشتی)
۵. عوامل دیگر (سطح سواد، وضعیت کشاورزی، تغذیه، سیستم ارتباطات و سایل ارتباط جمعی، وضعیت جاده‌ها و شرایط اقتصادی اجتماعی)

فصل

۳

آموزش بهداشت

گفتار اول: آموزش بهداشت و ارتقای سلامت

انقلاب اول در بهداشت عمومی

از اواخر سده نوزدهم تا اواسط سده بیستم صورت گرفت و هدف آن مهار بیماری‌های عفونی و مرگ‌های ناشی از آن‌ها بود.

متأثر از رفتارهای فرد { بازپدیدی: بیماری‌هایی مانند سل و بیماری‌های منتقله از طریق غذا
نوپدیدی: بیماری‌هایی نظیر ایدز و عفونت‌های مقاوم به آنتی‌بیوتیک‌ها

انقلاب دوم در بهداشت عمومی

دلایل مرگ‌ومیر امروز بیماری‌های مزمن می‌باشد که به‌نظر کارشناسان با هزینه‌های پزشکی و فناوری‌های پیچیده قابل درمان نیست بلکه انقلاب بعدی در سلامت مردم از راه پیشگیری و ارتقای سلامت به‌دست خواهد آمد.
پدر آموزش بهداشت دکتر توماس وود بود که آموزش بهداشت و تربیت‌بدنی را آغاز کرد.

آموزش بهداشت

آموزش بهداشت تلاش می‌کند فاصله میان آگاهی و عمل را پر کند.
هدف آموزش بهداشت تغییر رفتارهای زیان‌بخش افراد، گروه‌ها و جمعیت‌ها به رفتارهای سودبخشی است که بر سلامت کنونی و آتی آنان تأثیر می‌گذارد.
آموزش بهداشت عبارت است از استفاده از هرگونه ترکیبی از روش‌های آموزشی گوناگون به‌منظور تسهیل پذیرش داوطلبانه رفتارهای موثر بر سلامت.

ارتقای سلامت

ارتقای سلامت عبارت است از هرگونه ترکیبی از فعالیت‌های آموزش بهداشت و حمایت‌های محیطی سازمانی و اقتصادی که از رفتارهای منجر به سلامت فرد، گروه و اجتماع صورت می‌گیرد.

جلد ۱

پیوست

آشنایی با پزشک خانواده
(Family Physician)

مقدمه

- تصویب برنامه پزشک خانواده در سال ۱۳۸۴ و شروع برنامه از همان سال بود.
- بهترین برنامه‌های پزشک خانواده در آمریکا و آلمان می‌باشد.
- در ایران برخلاف آمریکا همه پزشکان خانواده را پزشکان عمومی تشکیل می‌دهند.
- علت عدم موفقیت پزشک خانواده در ایران از نظر وزارت بهداشت عدم اختصاص بودجه می‌باشد.
- * علت عدم موفقیت پزشک خانواده در ایران از نظر کارشناسان موارد زیر می‌باشد:
  ۱. ابهام در تأمین منافع مالی طرح
  ۲. سیستم پرداخت غیرعادلانه
  ۳. عدم تناسب در تعداد افراد تحت پوشش (سرانه)
  ۴. نیاز به فرهنگ‌سازی مناسب
  ۵. و ...

تعریف چند واژه کلیدی

پزشک خانواده (Family Physician)

پزشکی که آموزش‌های خاصی به‌منظور ارائه مجموعه‌هایی از خدمات و مراقبت‌ها برای جمعیت معینی که تحت پوشش خود دارد دیده است و برای این منظور قرارداد ویژه‌ای را امضا می‌کند و به‌طور سرانه بابت هر فردی که در پوشش خود دارد مبلغی ثابت دریافت می‌کند.

پزشک خانواده در برنامه ملی می‌تواند از پزشک عمومی، پزشک اطفال و پزشک اجتماعی انتخاب شود.

تیم سلامت (Health Team)

گروهی از صاحبان دانش و مهارت در حوزه خدمات بهداشتی درمانی یا توانبخشی که بسته خدمات سطح اول را در اختیار جامعه تعریف شده قرار می‌دهند، این تیم شامل پزشک، ماما و ... می‌باشد.

بخش اول

بهداشت عمومی

کتاب جامع بهداشت عمومی (جلد دوم)

فصل

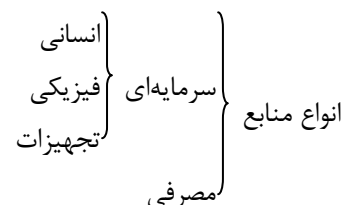
۷

مدیریت و برنامه‌ریزی در بخش بهداشت

گفتار اول: مدیریت برنامه‌های تندرستی

مفاهیم سازمان و مدیریت

مفهوم مدیریت: به معنای به کارگیری منابع برای دستیابی به اهداف است.

به بیان دیگر برای دست یافتن به هر هدفی باید کاری انجام داد و برای انجام کار به منابع نیازمندیم و خود کار یا فعالیت چیزی جزء تعامل بین این منابع نیست.

مفهوم سازمان: انسان یک موجود اجتماعی است یعنی به تنهایی نمی‌تواند نیازهای خود را برآورده سازد و برای یافتن پاسخ مناسب برای نیازهای خود به دیگران نیازمند است.

هنگامی که پاسخ به نیاز گروهی از افراد جامعه از عهده یک نفر خارج است و جمعی از افراد ناگزیر از همکاری با یکدیگر به منظور پاسخ به آن نیاز کند، هسته اولیه یک سازمان شکل می‌گیرد.

انگیزه افراد برای پیوستن به سازمان ارضای نیازهای شخصی آن است. در واقع ارضای نیازهای شخصی در گروهی پاسخ به نیازهای اجتماعی از طریق فعالیت‌های سازمانی است.

مفهوم رسالت: کلی‌ترین هدف سازمان است و سایر اهداف سازمانی از آن نشأت می‌گیرد.

وظیفه اصلی مدیریت سازمان: به کارگیری منابع سازمان برای دستیابی به هدف یا رسالت است.

بخش اول: بهداشت عمومی

۱. شناسایی رسالت سازمان
 ۲. تعیین فعالیت‌هایی که انجام آن‌ها تحقق رسالت سازمان را به دنبال دارد.
 ۳. تعیین منابع مورد نیاز برای انجام فعالیت‌ها

• وظایف اصلی مدیریت در سازمان:

- الف) برنامه‌ریزی:** یعنی حرکت از مأموریت به فعالیت است. مدیریت با توجه به شرایط حاکم بر سازمان باید از میان روش‌های ممکن مناسب‌ترین روش یا استراتژی را برای نیل به مأموریت سازمان انتخاب کند.
- استراتژی:** مشخص‌کننده گام‌های اصلی است که برای دستیابی به مأموریت سازمان باید برداشته شود.
- ب) سازماندهی و هماهنگی:** سازماندهی به معنای تشکیل واحدهای تخصصی در سازمان است و هماهنگی به معنای در کنار هم قرار دادن واحدهای تخصصی در قالب یک فرآیند، برای نیل به اهداف سازمانی است.
- ج) انگیزش و رهبری:** هدف از انگیزش و رهبری به کارگیری حداکثر ظرفیت منابع انسانی در جهت اهداف سازمانی است. شناسایی نیازهای کارکنان و پاسخ منطقی به آن‌ها منجر به ایجاد تمایل در آنان برای کار در جهت اهداف سازمانی می‌شود.
- د) کنترل:** مدیریت باید در مقابل دو سوال پاسخگو باشد:

۱. آیا فعالیت‌ها براساس طراحی‌ها اجرا می‌شوند؟

۲. آیا اهداف سازمانی تحقق یافته‌اند؟

از اقداماتی که در جهت یافتن پاسخ سوال اول انجام می‌شود به پایش (Monitoring) تعبیر می‌شود و یافتن پاسخ سوال دوم را ارزشیابی (Evaluation) می‌نامند.

از کنار هم قرار دادن نتایج پایش و ارزشیابی می‌توان به این سوال پاسخ داد که آیا طراحی موجود مناسب‌ترین طراحی برای نیل به اهداف سازمانی است یا با توجه به شرایط موجود حاکم بر سازمان امکان طراحی بهتری نیز وجود دارد.

• مفهوم عملکرد:

منابع در حکم درون‌داد سازمان و اهداف سازمانی در حکم برون‌داد آن هستند. نسبت برون‌داد به درون‌داد به عملکرد (Performance) یا کارایی (Efficiency) تعبیر می‌شود. بنابراین تمام همت مدیریت سازمان باید صرف ارتقای عملکرد یا کارایی سازمان شود.

• **مفهوم تندرستی:** توقع اصلی مردم در قبال نظام تندرستی حل مشکل تندرستی آنان هنگام مراجعه به واحدهای ارائه خدمات است.

کلیه مشکلات تندرستی را که منجر به مراجعه مردم به واحدهای ارائه خدمت می‌شوند را می‌توان در گروه‌های زیر دسته‌بندی کرد:

۱. احساس ناخوشی و ناتوانی و ترس از تداوم و یا تشدید آن

۲. احساس ترس از وقوع ناتوانی

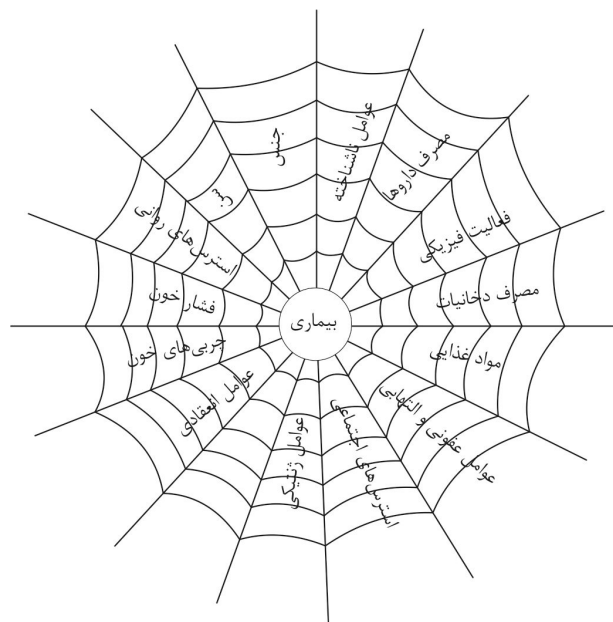
۳. ترس از مرگ

• مراحل تکوین یک بیماری

عوارض و داغ‌های آشکار بیماری		بیماری پنهان یا مراحل		تندرستی	
ناتوانی برگشت‌ناپذیر	ناتوانی برگشت‌پذیر	آغازین بیماری	پیشگیری سطح دوم	استعداد به بیماری	عدم استعداد به بیماری
→					
پیشگیری سطح سوم		پیشگیری سطح دوم	پیشگیری سطح اول		
				↓	
توانبخشی		تشخیص و درمان زودرس	حفظ و ارتقاء سلامت		

- ناخوشی ← Illness

- سرحالی ← Well-being

شکل ۳. مدل شبکه عنکبوتی (The spider's web)

فاکتورهای علیت

- عوامل زمینه‌ساز (Predisposing factors) مانند سن، درآمد، جنس
- عوامل تشدیدکننده (Enabling factors) که در گسترش بیماری مؤثرند مانند تغذیه نامناسب، عدم دسترسی به امکانات بهداشتی - درمانی
- عوامل تسریع‌کننده (Precipitating factors) مانند مواجهه یافتگی با عوامل خطرزا
- عوامل تقویت‌کننده (Reinforcing factors) مانند طول و مدت مواجهه یافتگی با عوامل خطرزا
- تعامل (Interaction) وجود چند عامل خطرزا در کنار یکدیگر مانند سیگار کشیدن و کار در محیط پر گردوغبار

۱. استحکام (Strength)

۲. معقول بودن (Plausibility)

۳. ثبات (Consistency)

۴. ارتباط موقت (Temporal Relationship)

عوامل مؤثر بر علیت

استحکام (Strength)

یک ارتباط قوی بین علت و معلول می‌تواند بر عوامل دیگر یا مخدوش‌کننده‌ها اثر خنثی‌کننده داشته باشد.

معقول بودن (Plausibility)

علیت باید منطبق با عقل باشد، یعنی با اطلاعات ما راجع به بیماری و عوامل ایجادکننده آن هم‌خوانی داشته و بدیهیات علمی پیشین مرتبط با این ارتباط را نقص نکند.

ثبات (Consistency)

ثبات یا پایایی علیت زمانی به اثبات می‌رسد که انجام چندین بار آزمایش یا مطالعه مشابه، دقیقاً همان نتایج را به دست دهد.

ارتباط موقت (Temporal Relationship)

در مواردی که علت رخداد یک معلول مواجهه یافتگی با یک عامل است که این مواجهه می‌تواند در سطوح مختلف وجود داشته باشد، مهم خواهد بود که مدت زمان و مقدار کافی فرد با عامل مورد نظر (علت) مواجهه داشته باشد.

ایمنی همورال

افزایش سن بر ایمنی سلولی (وابسته به سلول) بیش تر از ایمنی همورال اثر می کند.
* میزان پاسخ آنتی بادی ها به واکسن ها با افزایش سن ممکن است کاهش یابد.

سالمندی و ایمنی همورال

- (۱) پاسخ طبیعی آنتی بادی به اغلب واکسن ها
- (۲) کاهش سلول های B بالغ در نتیجه اثر سرکوبگری Anti-idiotypic
- (۳) کاهش میل ترکیبی آنتی بادی
- (۴) کاهش در آنتی بادی های طبیعی

خود ایمنی (Autoimmunity)

به نظر می رسد کاهش فعالیت لنفوسیت های T سرکوبگر یا T-Suppressor با افزایش سن در تولید اتو آنتی بادی ها شرکت می کند.

افزایش حساسیت فوری

که وابسته به ایمونوگلوبین E (IgE) است. منجر به تغییرات فیزیولوژیکی واکنش آلرژیک می شود.

عملکرد ایمنی

سالمندی با کاهش عملکرد ایمنی رابطه دارد.

تأثیر افزایش سن بر روی سیستم ایمنی

عامل	کاهش	افزایش	بی تأثیر
تعداد کل لنفوسیت ها	+		+
تعداد سلول های T-helper	+		+
تعداد سلول های T-Suppressor	+	+	+
فعالیت اینترلوکین یک (IL-۱)	+		+
فعالیت اینترلوکین دو (IL-۲)	+		
تعداد لنفوسیت های B			+
پاسخ اولیه و ثانویه آنتی بادی	+		+
سطح ایمونوگلوبین	+	+	+

تغییرات مکانیسم های دفاعی غیر ایمونولوژیک میزبان در افراد سالخورده

سن ↑ کارایی مکانیسم های دفاعی میزبان ↓

دستگاه تنفس

تغییرات پاتوفیزیولوژیک با افزایش سن باعث کاهش در حجم بازدمی (FEV) و ظرفیت حیاتی (VC) و افزایش در فضای مرده (Dead Space) و به دلیل از دست رفتن خاصیت ارتجاعی قفسه سینه، وابسته به عضلات شکم است.

سن ↑ کارایی سیستم تصفیه هوا ↓

سیستم ادراری

تقریباً تمام عفونت های دستگاه ادراری به صورت صعودی از عوامل عفونت زای ناحیه پرنیه منشأ می گیرد.
با افزایش سن به دلیل تأثیر کم تر سد طبیعی که توسط پیش آبراه بسته (closed urethra) ایجاد می شود، باعث افزایش احتمال عفونت با باکتری ها خواهد شد.

مباحث خاص در بهداشت عمومی

گفتار اول: دیدگاه‌های بهداشتی در سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور

لازمه‌ی دسترسی مردم به سطح قابل قبول در سلامت، برنامه‌ریزی دقیق مبتنی بر شواهد و مستندات کافی است. برنامه‌ای پویا که نه تنها نیازهای امروز جامعه، بلکه احتیاجات فردا و فرداها را نیز مدنظر قرار داده، ضمن اقتباس صحیح از برنامه‌های پیشرفته و موفق جهانی، مبتنی بر فرهنگ غنی اسلام و تجربیات موفق پزشکی ملی و طب نیاکان نیز باشد.

تعریف چشم‌انداز: عبارتست از آرمان قابل دستیابی جامعه در یک زمان بلندمدت معین که متناسب با ارزش‌ها و آرمان‌های نظام و مردم تعیین می‌گردد.

ویژگی‌های چشم‌انداز

۱. آینده‌نگری
۲. ارزش‌گرایی
۳. واقع‌گرایی
۴. جامع‌نگری

ابعاد سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور

سیاسی: کارآمدی، تحقق بی‌وقفه، جهت‌دار بودن و حضور فعال در معاهدات و مجموعه‌ها و هسته‌های جهانی علمی: نهضت نرم‌افزاری و تولید علم

فرهنگی: تقویت روحیه ایمان و ایثار در مسئولین و مردم، تبیین مبانی ارزشی و قانون اساسی الگوی تدوین برنامه: منطبق بر خصوصیات جغرافیایی تاریخی و فرهنگی باشد.

جایگاه منطقه‌ای ایران در سند چشم‌انداز: جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری در آسیای جنوب غربی

مشخصات جامعه سالم ایرانی در سند چشم‌انداز بیست‌ساله: جامعه‌ای برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب.

بخش دوم

اصول خدمات بهداشتی

سوالات

فصل

تاریخچه پزشکی و بهداشت

۱

۱۶۳

۱. سوراخ کردن جمجمه در دوران باستان برای درمان کدام بیماری به کار می‌رفته است؟
  - (۱) طاعون
  - (۲) صرع
  - (۳) آنسفالیت‌ها
  - (۴) مالاریا
۲. کدام بیماری از دسته‌ی بیماری‌های ناشی از آب نمی‌باشد؟
  - (۱) وبا
  - (۲) طاعون
  - (۳) حصبه
  - (۴) لپتوسپیروز
۳. «مرگ سیاه» مربوط به همه‌گیری کدام بیماری بوده است؟
  - (۱) مالاریا
  - (۲) حصبه
  - (۳) وبا
  - (۴) طاعون
۴. با کشف میکروب ..... توسط ..... فرضیه میکروبی ایجاد بیماری‌ها ایجاد شد.
  - (۱) سیاه‌زخم/ ادوین چادویک
  - (۲) سوزاک/ ادوین چادویک
  - (۳) سیاه‌زخم/ لویی پاستور
  - (۴) سوزاک/ لویی پاستور
۵. پزشکی پیشگیری شاخه‌ای از ..... است.
  - (۱) پزشکی عمومی
  - (۲) پزشکی تخصصی
  - (۳) بهداشت عمومی
  - (۴) اپیدمیولوژی
۶. کدام گزینه بزرگ‌ترین پیروزی پزشکی پیشگیری است؟
  - (۱) ریشه‌کنی آبله
  - (۲) کشف واکسن ضد هاری
  - (۳) برطرف کردن کمبودهای غذایی خاص
  - (۴) کشف داروهای ضد مالاریایی
۷. کدام گزینه از اصول اخلاقی بهداشت برای همه در قرن بیست و یکم نمی‌باشد؟
  - (۱) سلامتی حق مسلم همه است.
  - (۲) عدالت و برابری در برخورداری از سلامت
  - (۳) مشارکت و پاسخگویی افراد، گروه‌ها و جوامع و سازمان‌ها
  - (۴) عدالت در تأمین مالی سازمان‌های سلامتی

پاسخنامه

فصل

بهداشت روان

۱۰

۱۹۶ ۱. گزینه (۲)

طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت (WHO)، بهداشت روانی قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران به تغییر و اصلاح محیط فردی و اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی به طور منطقی، عادلانه و مناسب می باشد. به طور کلی بهداشت روانی دارای چهار هدف اصلی می باشد:

۱. خدماتی، شامل ارائه خدمات در جهت تامین سلامت فکر و روان افراد جامعه، پیشگیری از ابتلا به اختلالات روانی، بیماریابی، درمان سریع و پیشگیری بیماران مبتلا به اختلالات عصبی روانی به طور سرپایی و یا بستری، کمک های مشاوره ای به افرادی که دچار مشکلات روانی، اجتماعی و یا خانوادگی شده اند.

۲. آموزشی که شامل آموزش همگانی بهداشت روانی و آموزش بهداشت روانی افرادی که با بیماری روانی سروکار دارند.

۳. پژوهشی، شامل تحقیق در زمینه پیشگیری، نحوه، شروع و درمان اختلالات روانی، عقب ماندگی ذهنی، اعتیاد و انواع انحرافات اجتماعی می باشد.

۴. طرح و برنامه ریزی بهداشتی شامل برنامه ریزی درباره ایجاد گسترش مراکز جامع روان پزشکی منطقه ای، مراکز کودکان استثنایی، مراکز ارائه خدمات درمان های روان پزشکی و ایجاد هماهنگی بین برنامه های خدماتی، آموزشی و پژوهشی است. بهداشت روان خود را در برابر تمام بیماران و هم افراد سالم متعهد می بیند اما گروه ها و جمعیت هایی که نیازمندی بیش تری داشته و آسیب پذیری زیادتری از نظر بهداشت روان دارند عبارت اند از: بیماران و معلولین روانی، عقب ماندگان ذهنی، معتادان، سالمندان و ... بررسی بار بیماری ها نشان داده اند که در طول دو دهه آینده بیماری های روانی به عنوان اولویت عمده بهداشتی کشورهای جهان خواهد بود.

۲. گزینه (۲)

وضعیت بیماری ها و اولویت های بهداشتی در ایران به این صورت می باشد:

۱. افسردگی: شیوع افسردگی در ایران حدود ۷/۷٪ جمعیت ۱۵ ساله به بالا است.

۲. اسکیزوفرنی: وخیم ترین بیماری روانی محسوب می شود، به ویژه این که این بیماری در سنین نوجوانی و جوانی آغاز می گردد و در اکثر موارد سیر مزمن و مادام العمر دارد. شیوع این بیماری حدود ۱٪ است.

جامع

حاوی تمامی مطالب و نکات لازم
برای کنکور براساس منابع

الگوریتم

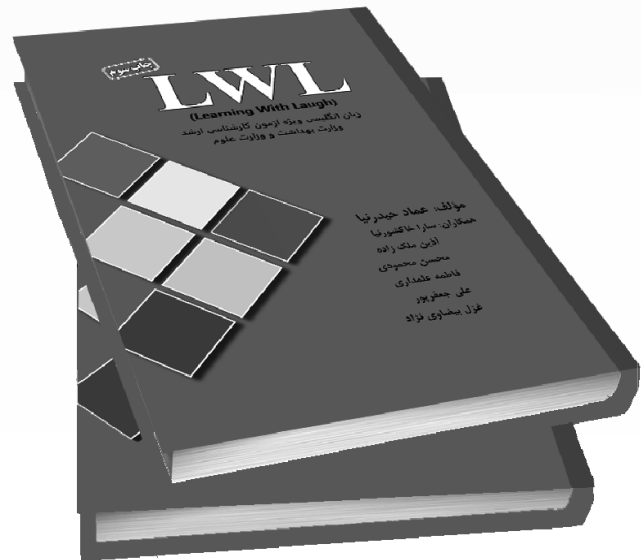
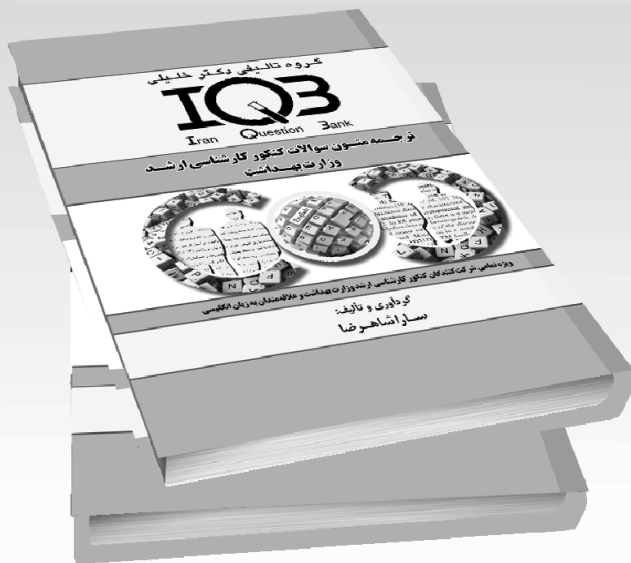
چکیده‌ی تمامی مطالب و نکات لازم
برای کنکور براساس منابع

بانک سوالات

جمع آوری سوالات کنکور کاردانی به کارشناسی
کارشناسی ارشد و دکتری به صورت فصل بندی شده

سوالات تألیفی

تألیف سوالات مشابه کنکور

دریافت نمونه‌ی کتاب به صورت رایگان

www.agkins.com

بانک سوالات

جمع آوری سوالات کنکور کاردانی به کارشناسی
کارشناسی ارشد و دکتری به صورت فصل بندی شده

سوالات تألیفی

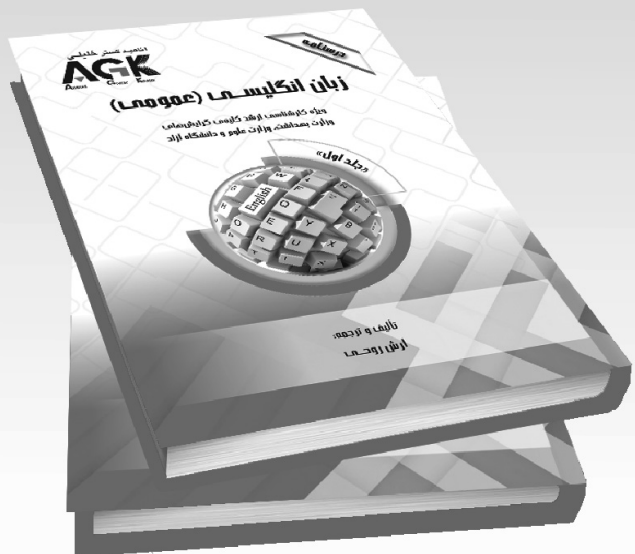
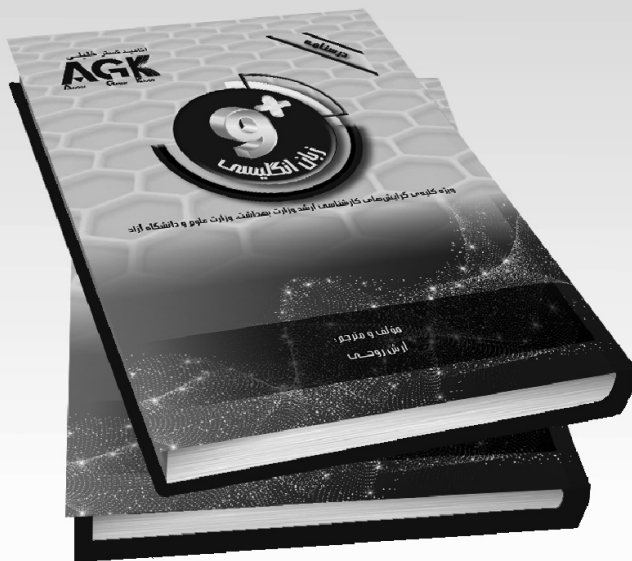
تألیف سوالات مشابه کنکور

جامع

حاوی تمامی مطالب و نکات لازم
برای کنکور براساس منابع

الگوریتم

چکیده‌ی تمامی مطالب و نکات لازم
برای کنکور براساس منابع

دریافت نمونه‌ی کتاب به صورت رایگان

www.agkins.com

بانک سوالات

جمع آوری سوالات کنکور کاردانی به کارشناسی
کارشناسی ارشد و دکتری به صورت فصل بندی شده

سوالات تألیفی

تألیف سوالات مشابه کنکور

جامع

حاوی تمامی مطالب و نکات لازم
برای کنکور براساس منابع

الگوریتم

چکیده‌ی تمامی مطالب و نکات لازم
برای کنکور براساس منابع

دریافت نمونه‌ی کتاب به صورت رایگان

www.agkins.com

شماره تماس با نمایندگی‌های فعال و رسمی آناهید گستر خلیلی

شماره تماس	نمایندگی	شماره تماس	نمایندگی
۰۹۱۰۱۷۱۱۸۷۲	سبزوار (آقای شریفان)	۰۹۹۱۳۷۱۳۷۵۰	اراک (آقای حسینی)
۰۹۹۱۳۷۱۳۷۴۱	شاهرود (آقای سلمانی)	۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۸	اردبیل (خانم عاصمی‌زاده)
۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۹	شهرکرد (خانم تقی‌پور)	۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۱	ارومیه (آقای آرمیون)
۰۹۱۹۵۷۳۰۱۵۲	شیراز (آقای فروردین/ خانم هوشمندی)	۰۹۱۹۶۳۲۱۸۵۲	اسفراین (خانم اسماعیل‌زاده)
۰۹۱۹۳۷۱۳۷۴۲	فسا (خانم شعبانی)	۰۹۱۹۵۷۳۰۱۵۰	اصفهان (آقای کیانی)
۰۹۱۹۵۷۳۰۱۴۹	قزوین (خانم چگینی)	۰۹۱۹۵۷۳۰۱۵۴	اهواز (آقای دکتر رضازاده)
۰۹۱۹۷۷۸۱۹۴۷۱	کرج (آقای دکتر علیرضاپور)	۰۹۱۹۰۹۸۰۳۱۸	ایلام (آقای دکتر بوچانی)
۰۹۱۳۱۹۸۱۲۷۰	کرمان (خانم ضمانتی‌یار)	۰۹۱۹۶۸۵۳۱۱۶	بروجرد (آقای احمدی‌صدر)
۰۹۱۹۵۷۳۰۱۴۸	کرمانشاه (آقای ابراهیمی)	۰۹۹۱۳۷۱۳۷۴۹	بم (خانم سرحدی‌نژاد)
۰۹۱۹۵۳۷۱۸۹۰	کوهدشت (خانم یاریان)	۰۹۱۹۵۹۰۷۲۰۳	بیرجند (آقای دکتر بهروان)
۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۷	گرگان (آقای شاه‌علی)	۰۹۱۹۵۷۳۰۱۴۷	تبریز (خانم عاصمی‌زاده)
۰۹۱۹۵۷۳۳۱۷۹	مراغه (آقای صمدی)	۰۹۰۱۳۷۳۷۸۹۶	جهرم (آقای یاعلی جهرمی)
۰۹۹۱۳۷۱۳۷۴۴	مشهد (خانم دکتر شجاعی)	۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۰	جیرفت (خانم دکتر محمدی)
۰۹۱۹۵۷۳۳۱۷۹	میاندوآب (آقای صمدی)	۰۹۱۹۲۷۰۵۸۷۸	خرم‌آباد (خانم میر)
۰۹۱۹۶۳۵۰۷۶۸	نیشابور (آقای موسوی)	۰۹۱۹۵۷۳۰۱۵۳	رشت (خانم تنها)
۰۹۱۹۵۷۳۳۲۸۴	هرمزگان (آقای زارعی)	۰۹۱۹۶۸۲۹۲۸۰	رفسنجان (آقای یوسفی)
۰۹۱۹۵۷۳۰۱۵۵	همدان (آقای سوری)	۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۵	زاهدان (آقای مهمان‌دوست)
۰۹۱۹۵۹۰۷۲۰۴	یاسوج (آقای مرتضوی)	۰۹۱۹۲۷۰۵۸۷۱	زنجان (خانم دکتر هوشیار)
۰۹۱۹۹۱۰۱۲۴۳	یزد (خانم آزاد)	۰۹۱۹۷۷۸۱۹۴۴	ساری (آقای دکتر اکبری)

بانک کتاب ناهید

«هر کتابی، از هر انتشاراتی را از ما بخواهید»

✓ جامع‌ترین بانک کتاب

✓ تحویل روزانه

✓ ارسال به تمامی نقاط کشور

✓ سفارش کتاب به صورت تلفنی و آنلاین

www.NIBS.ir

کتاب دانشگاهی، فنی و مهندسی، علوم پزشکی، علوم انسانی، عمومی،
ادبی، مذهبی، کمک آموزشی، کودک و نوجوان و کتاب نفیس

فروشگاه: تهران - خیابان انقلاب - روبه روی درب اصلی دانشگاه تهران

پاساژ فروزنده - طبقه همکف - پلاک ۳۳۱

تلفن: ۶۶۴۸۹۳۷۵ - ۰۲۱ - ۶۶۴۸۹۳۴۹ - ۰۲۱